

Farvel til våbnene

Årtiers blodige konflikter i den indonesiske provins Aceh bliver gradvist afløst af fred under aktiv medvirken af EU og fem ASEAN-lande. Aceh blev hårdt ramt af tsunamien, og fred er en forudsætning for, at provinsen kan få fuld glæde af nødhjælpen.

Af KIRSTEN MOGENSEN

De unge mænd er frivilligt kommet fra deres skjulesteder i den indonesiske jungle for at aflevere deres våben og se dem blive skåret i stykker. Scenen er fodboldbanen i den lille landsby Leubok Reusep, som ligger omgivet af kakaobuske og kokospalmer i det nordøstlige Aceh.

Jungletommerne har sendt budskabet om den forestående begivenhed foran konvojen af biler med internationale kontrollanter, journalister og sikkerhedsfolk.

Selv om stedet af sikkerhedsmæssige grunde blev holdt hemmeligt indtil for få timer siden, er fodboldbanen allerede omkranset af mange hundrede mennesker, og flere kommer kørende fra de omkringliggende landsbyer på knallerter.

Her er kvinder med farverige tørklæder og mænd med smukt broderede muslimske hatte. Mange af tilskuerne vifter sig med palmeblade som beskyttelse mod den stegende sol. De fleste smiler.

De internationale kontrollanter sætter udstyret op, hædersgæsterne indtager deres pladser, og et halvt hundrede pressefolk er klar med kameraer og notesblokke. Så sker det, som alle venter på med spænding: Guerillasoldaternes ankomst.

Med oprejste hoveder bærer de deres bytter af våben frem på skuepladsen. Landsbyboerne klapper spontant. Alle strækker hals for at se, hvad bytterne gemmer. Det viser sig at være 20 skydevåben, som lægges på række, så alle kan se dem, og pressen kan forevige dem. Nogle af dem er prydet med separatistbevægelsens rød-hvide flag, der i midten bl.a. har en måne og en femtakket stjerne som symbol på islam og to sorte streger som symbol på faldne i kampen for Aceh.

De unge mænd stiller sig på linje langs deres våben. Det ser ud som om, de siger farvel, men de har allerede taget afsked med deres våben før denne officielle ceremoni, fortæller Irwandi Yusuf, som er en af bevægelsens officielle talsmænd.

I løbet af den kommende time bliver våbnene registreret, testet og destrueret i fuld offentlighed, hvorefter de unge mænd kan lade sig registrere. Hvis de lader sig registrere, får de adgang til lægehjælp, penge og andre goder, der letter deres tilbagevenden til en normal tilværelse i det indonesiske samfund.

Borgerkrig i årtier

En halv snes landsbyer i provinsen Aceh var vidne til tilsvarende aflevering af guerrillavåben for to uger siden.

Det skete under aktiv medvirken af Aceh Monitoring Mission (AMM), som især finansieres af EU, og som har mere end 220 medarbejdere fra en række lande i Asien og Europa – heriblandt otte fra Danmark.

Der har været borgerkrig i Aceh i årtier. Provinsen var et selvstændigt sultanat, indtil Hollænderne invaderede landet i 1873. Da Indonesien blev selvstændigt i 1945, blev Aceh indlemmet i staten, men mange mennesker i Aceh var utilfredse med dette arrangement, fordi Aceh historisk set var en selvstændig nation med egen kultur. En del ønskede desuden, at Aceh skulle have islamisk lovgivning.

Det første væbnede løsrivelsesforsøg blev indledt i 1953 og førte til, at provinsen i 1959 fik særstatus med selvstændighed på en række områder som religion og uddannelse.

Men da den specielle status i praksis blev udvandet, dannede utilfredse borgere i 1976 Free Aceh Movement (GAM), som indtil i år har kæmpet for Acechs selvstændighed. Organisationsopledelse bor i Stockholm.

Konflikten har været blodigere i nogle perioder end i andre, men begge parter har angiveligt terroriseret civilbefolkningen. Blandt metoderne nævnes kidnapning, mord, voldtagt, pengeafpresning og tyverier.

FREM FRA JUNGLEN – Tidligere GAM-soldater afleverer deres våben, som senere tilintetgøres.

Fotos: KIRSTEN MOGENSEN

Jeg tror, at denne proces fører til endelig fred, for alle vil tabe, hvis freden bliver brudt. Jeg ved, at folk her i Aceh er meget ærlige, så jeg tror, at de holder ord.

Mohammad Nur Djuli, GAM-leder

Der rapporteres stadig om overgreb på civile samt om voldelige konflikter mellem GAM-medlemmer og indonesiske myndigheder. Men lederne fra GAM og den indonesiske regering er enige om at fordampe sådanne overgreb.

Fredsaf tale i hus

I august i år lykkedes det nemlig parterne at finde sammen om en fredsaf tale. Forhandlingerne blev ledet af Finlands tidligere præsident, Martti Ahtisaari, og aftalen fortæller blandt andet, hvordan den gensidige nedrustning skal foregå i fire faser inden nytår. Derefter skal Aceh have udstrakt selvstyre, og provinsens militær og politi skal være hjemmehørende i Aceh.

Den første fase i nedrustningen blev succesfuldt afsluttet i september, da GAM havde afleveret 279 våben af varierende kvalitet, og den indonesiske regering havde trukket næsten 8.000 politi- og militærfolk ud af Aceh. Som led i anden fase flytter den indonesiske regering efter planen yderligere 7.169 politifolk og soldater fra Aceh i perioden indtil 24. oktober. Aceh Monitoring Mission (AMM)

har følgende opgaver i denne proces:

- Overvåge hjemsendelsen af GAM-soldater og ødelæggelsen af deres våben.
- Overvåge overflytningen af politi- og militærfolk, som ikke er hjemmehørende i Aceh.
- Overvåge re-integrationen af aktive GAM-medlemmer.
- Kontrollere overholdelsen af menneskerettigheder i forbindelse med fredsprocessen.
- Kontrollere de lovmæssige ændringer.
- Dømme i tvivlsprogsom vedrørende amnesti.
- Undersøge og træffe afgørelse i sager om påstået brud på fredsaf talen.
- Etablere og vedligeholde forbindelsen til og et godt samarbejde med begge parter.

Missionen er planlagt til at være i Aceh et halvt år frem til 15. marts 2006. Det er en civil mission. Skønt en stor del af medarbejderne har en baggrund i militær eller politi i deres hjemlande, bærer ingen våben i missionen, og patruljeringer foregår med politiskorte.

Det sker stadig, at regeringsstyrker og tidligere GAM-soldater udveksler skud, men tilfældene er få. Alle sager undersøges grundigt af AMM og diskuteres derefter i Commission on Security Arrangements (COSA), som normalt mødes to gange om ugen. På COSA-mødet den 19. oktober blev parterne blandt andet enige om officielt at fordømme to skudepisoder. Ingen af parterne vil forsvare de af deres medlemmer, som bryder reglerne.

Tre generationer

Vi er ved våbenafleveringen i landsbyen Paloh Gading nær Lhokseumawe, hvor det er kendt, at GAM for få år siden var meget aktiv. De tidligere guerillaer har afleveret 52 våben og står nu og ser på, hvordan de bliver registreret og afprøvet.

En midaldrende mand blandt dem kalder sig Yakob og fortæller, at både han selv, hans far og hans søn har

NYSGERRIGHED – Landsbyboere strømmer til, hver gang der arrangeres våbenaflevering.

deltaget i kampen for et selvstændigt Aceh.

Faderen var officer i den indonesiske regering, men valgte at tilslutte sig oprørerne i 1953. Han kæmpede angiveligt, til Aceh fik særstatus. Men da Yakob følte, at denne særstatus blev udvandet, og at indoneserne tog rigeligt for sig af Acechs ressourcer under præsident Suhartos ledelse (1965-98), tilsluttede han sig GAM: "Jeg er født GAM. Mit blod er GAM," siger han.

Økonomisk udvikling

Hans 22-årige søn M. Iqbal er også på pladsen. Han fortæller, at han kæmpede i fire år, hvor han sov sammen med slangerne i junglen.

Yakob siger, at han støtter den igangværende fredsproces, fordi kampene mellem GAM og de indonesiske styrker kostede for meget blod. Han håber desuden, at freden vil føre til økonomisk udvikling og handel med resten af verden. Men han frygter, at GAM bliver snydt af regeringen, og hvis det sker, vil han gribe til våben igen.

Han går uroligt rundt om våbnene. Da de er destrueret, spørger jeg ham, hvordan han nu føler? Han ser væk og siger, at han er bedrøvet. Usikkerheden er udbredt blandt de

DESTRUKTION – Når våbnene er kontrolleret og registreret, skæres de i småstykker.

le observatører i området siger, at de fleste primært ønsker fred.

Fast procedure

GAM spiller i praksis en hovedrolle i planlægningen, når guerillaernes våben indsamles og destrueres. Organisationen ledere fastsætter som udgangspunkt tid og sted. I princippet skal det godkendes af de øvrige parter, men alle er indstillede på fleksibilitet.

I sidste uge var stederne typisk fodboldbaner ved siden af skolerne i små landsbyer med palmer, rismarker, mango-træer og floder.

AMM har en fast procedure for destruktion af de afleverede våben. Hele processen skal være synlig og gennemsælgelig for at undgå rygter, men samtidig skal sikkerheden være i orden.

Først markeres pladsen med en snor, og publikum skal holde sig på den anden side. Særlige områder reserveres til pressen, som sørger for, at det meste af verden er vidner til nedrustningen.

Dernæst stilles udstyret op. Når alt er klart, kommer GAM-styrkerne med deres våben. De bliver lagt på række på jorden og bliver fotograferet. Derefter bliver hvert våben undersøgt. En repræsentant for AMM afprøver, om våbnet virker, og serienummer bliver noteret. Hvert enkelt våben får sit eget dokument i AMM's arkiver.

Både AMM og den indonesiske regerings repræsentant skal acceptere, at våbnet opfylder betingelserne. Det er en betingelse, at våbnet virker, at det kan affyre fabriksfremstillet ammunition, samt at det har kammer og løb af stål.

Det er på forhånd aftalt, at GAM skal aflevere 210 godkendte våben i hver af de fire faser. GAM har i de første to faser afleveret 424 våben, som er godkendt af alle, og GAM har derfor samlet set opfyldt betingelserne i de to første faser.

Fremtiden

Denne eftermiddags våbenindsamling foregår i landsbyen Alue Nibong mellem Lhokseumawe og Langsa. Pladsen befinder sig på den anden side af våde rismarker, så alt udstyr må bæres over smalle stier.

Efter destruktionskommissionen kommer en tilskuer hen for at spørge, hvordan AMM vil sikre, at freden også holder, når missionen har forladt landet.

Han fortæller, at han er lærer på en skole, hedder Nurlil og er 32 år. Hans studerende diskuterer meget Acechs fremtid. De spørger blandt andet om, hvem der skal beskytte befolkningen mod overgreb fra myndighederne i fremtiden, og hvordan man vil undgå, at civile hævner sig på tidligere GAM-medlemmer, som engang har krænet dem?

AMM kan ikke sikre nogen fred. Det kan kun parterne selv.

De unge skal sikre fred

Den finske generalmajor Jaakko Oksanen, som er én af lederne af missionen svarer ham:

"Jeg tror, at denne proces fører til endelig fred, for alle vil tabe, hvis freden bliver brudt. Jeg ved, at folk her i Aceh er meget ærlige. Hvis I kan leve med konflikten, kan I også leve med freden."

GAM-lederen, Mohammad Nur Djuli, som deltog i fredsforhandlingerne i Finland, lytter til samtalen. Så griber han i sin taske og finder en kopi af fredsaf talem, som han giver til lærer Nurlil.

Det er de unge i Aceh, som skal sikre freden, så lærerne har en vigtig opgave med både at formidle fredsaf talem og diskutere dens konsekvenser med den nye generation.

Men motivationen er stor. Provinsen blev hårdt ramt af tsunamien i december sidste år, og mange mener, at fred er en forudsætning for, at Aceh kan få maksimal glæde den af internationale hjælp til genopbygningsarbejdet.

udland@jp.dk

Kirsten Mogensen har tidligere arbejdet som journalist på Morgenavisen Jyllands-Posten. Hun er nu lektor på RUC og pressemedarbejder for Aceh Monitoring Mission (AMM).

